

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain 1 §:n ja tuloverolain 87 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annettua lakia muutettavaksi siten, että presidentin puoliso ja mahdolliset alaikäiset lapset saisivat oikeuden lakisääteiseen perhe-eläketurvaan presidentin jälkeen soveltuvien osin työeläkejärjestelmään

sisältyvien perhe-eläkettä koskevien periaatteiden mukaisesti. Tähän liittyen ehdotetaan myös tuloverolain 87 § tarkistettavaksi.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Tasavallan presidentin tehtävään liittyvää eläketurvaa on viimeksi muutettu vuonna 1994. Eläkkeen määrää muutettiin siten, että täysi eläke on 334 800 markkaa vuodessa ja 27 900 markkaa kuukaudessa. Jos presidentti erotessaan ei ole toiminut kuutta vuotta, vähennetään eläkemäärästä kuudennes kutakin puuttuvaa täyttä vuotta kohden. Vähin eläke on kuitenkin puolet täydestä eläkkeestä.

Presidentin tehtävä on yhtenä ylimmistä valtioelimistä institutionaalinen. Sen olemus henkilöityy muita ylimpiä valtioelimiä eli eduskuntaa ja valtioneuvostoa painokkaammin, koska tehtävässä on vain yksi henkilö kerrallaan. Muun muassa institutionaalisesta asemasta johtuen presidentin eläkeoikeus on valtioneuvoston jäseniin ja kansanedustajiin verrattuna järjestetty varsin poikkeuksellisella tavalla. Maksettavan eläkkeen määrä ei riipu lainkaan presidenttinä toimineen muista työeläkkeistä, työeläkkeille ominainen indeksisidonnaisuus puuttuu ja se on lisäksi vapaa tuloverosta.

Tasavallan presidentin institutionaalinen asema koskee vain vähäisessä määrin hänen puolisoaan ja tuskin lainkaan mahdollisia alaikäisiä lapsia. Kuitenkin presidentin puo-

lison yleisesti kansainvälisen tavan mukaan oletetaan osallistuvan erilaisiin edustusluonteisiin tehtäviin, vaikka hänen asemaansa ei varsinaisesti ole missään säännöstetty. Tosi-asiassa puolisona toimiminen estää puolisoa toimimasta työeläketurvaa kartuttavalla tavalla työ- tai elinkeinoelämässä. Presidentin puolisolilla ja mahdollisilla alaikäisillä lapsilla on sen vuoksi 1990-luvun alussa toteutetun perhe-eläkeuudistuksen periaatteiden mukainen tarve perhe-eläketurvaan. Hallitusmuodon 15 a §:ssä säädetään, että lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Näihin etuuksiin on katsottu kuuluvan myös perhe-eläketurvan. Perustetta jättää henkilöä tämän turvan ulkopuolelle ei voi olla sen takia, että hän leskeytyisi tai jäisi orvoksi silloin, kun hänen edunjättäjänsä hoitaa jotakin institutionaalista tehtävää.

Perhe-eläkeoikeus lakisääteisenä etuutena tuli työeläkejärjestelmään vasta 1960-luvun lopussa. Suomessa ei tänä aikana ole sattunut tilanteita, joissa presidentin jälkeen olisi jäänyt mahdollisen perhe-eläketurvan tarpeessa oleva leski tai alaikäisiä lapsia. Sen vuoksi kansallisen perhe-eläketurvan periaat-

teet ovat toistaiseksi presidentti-instituution osalta jääneet toteuttamatta. Aiemmin 1950-luvulla kuolleiden presidenttien jälkeen heidän leskilleen on myönnetty valtioneuvoston yksittäisillä päätöksillä ylimääräisiä eläkkeitä valtion varoista. Tähän aikaan muikin työeläketurva valtakunnassa oli vielä lakisääteisesti järjestämättä ja luotiin vasta seuraavalla vuosikymmenellä 1960-luvulla.

Tulevaisuudessa presidenttinä toimivien henkilöiden perhe-eläketapahtuman riski on olemassa samaan tapaan kuin työ- ja elinkeinoelämässä toimivilla kansalaisilla. Presidentin lesken ja mahdollisten alaikäisten lasten perhe-eläkeoikeudellisen aseman järjestäminen lakisääteisesti pääpiirteittäin muun työeläketurvan tapaan on sen vuoksi tarpeellista.

Perhe-eläketurvaa on uudistettu viime vuosina kaikissa pohjoismaissa ja Euroopan alueella. Valtaosassa järjestelmiä leskeneläkejärjestelmä on säilytetty ja se on ulotettu koskemaan samalla tavoin miehiä kuin naisia. Myös lasten aseman parantamiseen edunsaajina on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota.

2. Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan *tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annettua lakia* muutettavaksi siten, että presidentin jälkeen jäävällä leskellä ja alle 18-vuotiailla lapsilla on lakisääteinen perhe-eläkeoikeus niiden periaatteiden mukaan, joita noudatetaan työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeissä. Lesken perhe-eläkeoikeus ehdotetaan näin ollen henkilölle, joka presidentin tai aiemmin presidenttinä toimineen henkilön kuollessa on avioliitossa presidentin kanssa. Leskellä olisi siten työeläkejärjestelmän periaatteiden mukaan oikeus perhe-eläkkeeseen sukupuolesta riippumatta, kun ennen 1 päivää heinäkuuta 1950 syntyneen lesken vähintään viisi vuotta jatkunut avioliitto on solmittu ennenkuin presidentti on täyttänyt 65 vuotta ja leski on avioliiton solmimishetkellä ollut alle 50-vuotias. Edelleen 1 päivän heinäkuuta 1950 jälkeen syntyneiden leskien perhe-eläkkeen saamisoikeus ehdotetaan myös normaaliin työeläkejärjestelmän periaatteiden mukaiseksi. Tämä ehdotetaan toteutettavaksi suoralla viittauksella valtion perhe-eläkelaisa (774/1968) säädettyihin perhe-eläkkeen saamisen edellytyksiin.

Perhe-eläkkeen määräksi ehdotetaan puolet

kulloinkin voimassa olevasta presidentin eläkkeen määrästä. Täyden perhe-eläkkeen määrä olisi silloin 167 400 markkaa vuodessa eli 13 950 markkaa kuukaudessa. Myös perhe-eläke olisi presidentin oman eläkkeen tapaan *tuloverolain* 87 §:n nojalla vapaa tuloverosta ja jäisi indeksisidonnaisuuden ulkopuolelle.

Perhe-eläke jakautuisi työeläkejärjestelmän tapaan leskelle ja mahdollisille alle 18-vuotiaille lapsille. Presidentin jälkeen myönnettävää leskeneläkettä koskisivat myös työeläkejärjestelmän niin sanotut eläkesovitusperiaatteet. Leskeneläkkeen määrä riippuisi siten myös lesken omien eläkkeiden määrästä ja enemmän ansainneen puolison leskeneläke pienenisi muun työeläkejärjestelmän tapaan. Myös eläkesovitus toteutettaisiin tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annettuun lakiin otettavalla suoralla viittauksella valtion perhe-eläkelakiin.

3. Esityksen vaikutukset

Uudistuksella saatetaan tasavallan presidentin puoliso ja lapset perhe-eläkkeen osalta yhtäläiseen asemaan muiden kansalaisten kanssa.

Perhe-eläkkeen ajankohtaistuessa se maksetaan valtion yleiseltä eläkemomentilta. Ehdotuksessa eläke on sidottu presidentin eläkkeeseen ja nykyoloissa perhe-eläkkeen vuosiarvo olisi noin 167 000 markkaa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä tasavallan presidentin kanslian, valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtiokonttorin kesken. Mainittujen ministeriöiden lisäksi oikeusministeriöltä on pyydetty hallituksen esityksen luonnoksesta lausunto.

5. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999. Niitä ehdotetaan sovellettaviksi myös aikaisemmin tasavallan presidenttinä toimineeseen ja hänen puolisoonsa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään tasavallan presidentin eläkeoikeudesta 14 päivänä tammikuuta 1994 annetun lain (40/1994) 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Tasavallan presidentin kuoltua on hänen leskellään ja alle 18-vuotiailla lapsilla oikeus perhe-eläkkeeseen, jonka määrä on puolet 1 momentissa tarkoitettusta presidentin eläkkeestä. Jos tasavallan presidentti ei kuollessaan vielä saanut eläkettä, perhe-eläkkeen määrä on puolet kuolinpäivään mennessä karttuneesta 1 momentissa tarkoitettusta eläkkeestä. Perhe-eläkkeen saamisen edellytyksistä, eläkkeen määrän jakautumisesta lesken

ja alle 18-vuotiaiden lasten kesken, eläkesovituksesta sekä perhe-eläkkeen keskeyttämisestä ja lakkaamisesta on soveltuvin osin voimassa mitä valtion perhe-eläkelaisa (774/1968) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

Tämän lain mukainen perhe-eläkeoikeus koskee myös aikaisempaa tasavallan presidenttiä ja hänen puolisoaan.

2.

Laki**tuloverolain 87 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 87 § seuraavasti:

87 §

Tasavallan presidentin palkkio

Tasavallan presidentin toimen hoitamisesta
saatu palkkio, eläke, perhe-eläke ja valtiolta

näiden lisäksi saatu asunto- tai muu etu eivät
ole veronalaista tuloa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tam-
mikuuta 1999.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Pääministeri *Paavo Lipponen*

2.

Laki**tuloverolain 87 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 87 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

87 §

87 §

Tasavallan presidentin palkkio

Tasavallan presidentin palkkio

Tasavallan presidentin toimen hoitamisesta saatu palkkio, eläke ja valtiolta näiden lisäksi saatu asunto- tai muu etu eivät ole veronalaista tuloa.

Tasavallan presidentin toimen hoitamisesta saatu palkkio, eläke, *perhe-eläke* ja valtiolta näiden lisäksi saatu asunto- tai muu etu eivät ole veronalaista tuloa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

